

Yozlaşan Medeniyet ile Mücadele: Said Nursî'nin Çözümü

Farkına varma ihtiyacı

Çağımızda Allah'a inananların önündeki en önemli mücadele alanlarından birisi, içinde yaşadığımız medeniyeti değerlendirmekteki bakış açısıdır. Yaşamakta olduğumuKaynak: sorularlasaidnursiz hayat oldukça karmaşık ve hatta şaşırtıcı tezatları içinde barındıran bir hayattır. Günümüz medeniyeti kolaylaştırıcı ve zevk veren pekçok unsuruyla hayatı cazip kılmaktadır. Aynı zamanda, Allah'ın vermiş olduğu iman nimetinin şuurunda olan herkes, günümüz medeniyetinin iman gerekleriyle birebir uyum içinde olmadığını ve hatta iman esasları çerçevesinde Yaratana itaat edecek bir şekilde yaşamaya engel teşkil eden unsurlar taşıdığı gerçeğini bilmek zorundadır.

Pekçok insan dini gereksiz görmekte, diğer pekçok kimse de eski zamanlarda insanı dine inanmaya götüren pekçok sebebin bugün için bilim tarafından giderildiğini düşünmektedir. Günümüz insanı hastalandığında doktora gitmektedir. Psikolojik problemleri olduğunda ya bir psikiyatriste ya da danışmana gitmektedir. Ürünleri için suya ihtiyaç duyduklarında da yağmur duasına çıkmamakta, sulama sistemleri inşa etmektedirler. Buradan hareketle, günümüz insanının Allah'a ihtiyacının kalmadığına hüküm verilmekte, yaşamla ilgili, sağlıkla ilgili ve zenginlikle ilgili problemlere bilim yeteri çözümler üretebilmektedirKaynak: sorularlasaidnursi diye düşünülmektedir.

İnananlar için konu, günümüz medeniyetinin Allah'ı günlük aktivitelerin dışına itme temayülü kadar kolay değildir. Günümüz medeniyeti aynı zamanda dinî değerlerle örtüşmeyen kendi değer sistemini de oluşturmuştur. Mutluluk, dinî düşünceden farklı bir şekilde tarif edilmektedir. Başarı ve başarısızlık da farklı şekilde algılanmaktadır. Buna göre, kişinin kendini en üst seviyede tatmini motivasyonun esas kaynağını oluşturmakta, tüketim mallarının elde edilmesi de kişisel başarının sembolü olarak sunulmaktadır. Buradan hareketle rekabet, günümüz hayatının müteharrik gücünü oluşturmakta ve netice olarak dünya kazananlar ve kaybedenler olarak ikiye bölünmektedir.

Bizler gibi, Müslüman, Hıristiyan ve Allah'ı varoluşun ezeli ve ebedi sonu olarak gören diğerleri için ve aynı zamanda iyi ve kötü herşeyin Allah'ın izni ile yaratıldığına inananlar için günümüz medeniyetinde neyin gerçekten kıymetli, neyin de gelip geçici ve tahripkar olduğu hususlarını tespit edecek bir yol ve yönleme ihtiyacı vardır. Taze sebzelerin yanında çürümüş olanları da almak için yaşadığımız medeniyeti iyi bir şekilde analiz edebilmemize yarayacak birtakım entelektüel vasitalara sahip olmamız gerekmektedir.

Benim düşünceme göre, Risale-i Nurlar vasıtasıyla Said Nursî hayatı boyunca Müslümanların yaşadığımız medeniyeti doğru okuyup anlamalarına yarayacak aletleri geliştirebilmiştir. Böylelikle insanlar günümüz yaşantısında parıltılı gibi görülen zararlı birtakım tahripkar eğilimlerle faydalı değerleri ayırt edebilme kabiliyetine haiz olmaktadır. Said Nursî'nin günümüz medeniyetine ilişkin yaklaşımları oldukça derin tahlilleri içeren kapsamlı yaklaşımlardır ki bunlardan

çok önemli bulduğum bir kaç tanesini zikretmeden öteye herhangi birşey söyleyemeyeceğim. Bu konuya iki aşamada açıklık getirmeye çalışacağım. İlk olarak Said Nursî'nin günümüz medeniyetine ilişkin Risale-i Nurlarda yaptığı yorumları özetleyeceğim. İkinci olarak da onun imanın gerekleri ile medeniyetin sunduğu olumlu hususları barıştırma çabalarına değineceğim. Kaynak: sorularlasaidnursi

BÖLÜM 1: NURSÎ'NİN GÜNÜMÜZ MEDENİYETİNİ ANALİZİ

Modern medeniyet ikidir

Bizim "Modern Medeniyet" ya da "Batı Medeniyeti" olarak adlandırdığımız medeniyeti Said Nursî "Avrupa Medeniyeti" ya da kısaca "Avrupa" olarak adlandırmıştır. Bunun böyle adlandırılması, modernitenin sadece bilimsel ve teknolojik gelişmeler anlamında değil, aynı zamanda felsefi temelleri itibarıyla de Avrupa'dan kök salıp, dünyaya yayılması sebebiyle oldukça mantıklıdır. Bugün için günümüz dünya görüşünün ve yaşam tarzının propaganda liderliğini Amerika Birleşik Devletleri yapmakta ve finansal, askeri, haberleşme ve organizasyon kaynaklarını sınırsız bir şekilde bu amaç uğruna sarf etmektedir. Said Nursî'nin hemen hemen yüzyıl öncesinden görmüş olduğu ve kendisinin Avrupa olarak adlandırdığı küreselleşme trendi bugün için eski merkezler olan Paris, Londra, Berlin ve Washington'un yanısıra Tokyo, Seul, Singapur ve San Paolo gibi merkezleri de modernist düşüncelerin yayılma merkezleri olarak seçmiştir.

Said Nursî "Avrupa ikidir" şeklindeki ifadesiyle şu anda yaşadığımız dünyayı tarif etmektedir. 21. yüzyılın başlarına bakıldığında dindar insanların Said Nursî'nin bakış açısıyla modern medeniyeti iki tür medeniyet olarak tarif etmeleri mümkündür. Günümüz medeniyetine bu ikili bakış açısından hareketle Said Nursî küresel moderniteyi oluşturan ve tezat teşkil eden unsurları ayırtmaya ihtiyaç olduğuna vurgu yapmıştır. Böylelikle ifadesinde:

"Avrupa ikidir. Birisi İsevilik din-i hakikisinden aldığı feyizle hayat-ı içtima-i beşeriyeye nafi san'atları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fünunları takip eden bu birinci Avrupa'ya hitap etmiyorum. Belki, felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiatını mehasin zannederek beşeri sefahate ve delalet sevk eden bozulmuş Avrupa'ya hitap ediyorum."

Said Nursî'nin Avrupa medeniyetini değerlendirmesinde bazen olumsuzluklar üzerine odaklanıyor gibi görünmesi, onun iman, adalet ve sosyal uyum gibi değerleri dikkate alan birinci Avrupa ile herhangi bir problemi olmamasındandır. O daha ziyade, günümüz medeniyetinin tehlikeli cazibelerine karşı gerekli tedbirlerin alınması açısından bir uyarıcı vazifesi görüyor. O, zararlı felsefi yapıyı esas alan bozulmuş Avrupa'nın yanlış iddialarını çürütme arayışındadır.

"O zaman, o seyahat-ı ruhiye, mehasin-i medeniyet ve funun-u nafiadan başka olan malayani ve muzır felsefeyi ve muzır ve sefih medeniyeti elinde tutan Avrupa'nın şahs-ı manevisine karşı demiştim: Bil, ey ikinci Avrupa! Sen sağ elinle sakim ve dalaletli bir felsefeyi ve sol elinle sefih ve muzır bir medeniyeti tutup dava edersin ki, beşerin saadeti bu ikisiyledir." Nursî, günümüz insanını bir ikilem içinde bir kavşakta görmektedir. Bu insan hangi yöne gidecektir? Hangi yolu tercih edecektir? Kendisine bir paket halinde sunulan günümüz hayatına göre mi yaşamayı tercih edecek, yoksa zaman ayırarak analitik bir yaklaşımla ayırma mı gidecek? Bu medeniyetin toplayıp getirdiği yoğun kirlilikler arasından düzgün taneleri ayırt edebilmek için hangi entelektüel ve manevî değerleri kullanacaktır? Nursî için, neyin doğru ve dikkate değer, neyin de yanlış ve dışlanmış olduğuna karar vermede temel kriter ve ölçü Kur'an'dır.

"O iki kardeş ise; biri ruh-u mü'min ve kalb-i salihdir, diğeri ruh-u kafir ve kalb-i fasıktır. Ve o iki tarikten sağ ise, tarik-ı Kur'an ve imandır; sol ise tarik-ı isyan ve küfrandır. Ve o yoldaki bahçe ise, cemiyet-i beşeriyeye ve medeniyet-insaniye içinde muvakkat hayat-ı içtimaiyedir ki hayır ve şer, iyi ve fena, temiz ve pis şeyler beraber bulunur. Akıl odur ki: 'Güzel ve huzur vereni al, çirkin ve keder vereni bırak' kaidesiyle amel eder, selamet-i kalp ile gider."

Materyalist değerler üzerine bina edilmiş bir medeniyet

Pekçok yerde Nursî, günümüz medeniyetinin sunduğu sosyal değerler ile Kur'anî bakış açısının sunduğu değerler arasındaki zıtlıklara dikkat çekmektedir. Nursî'ye göre, Kur'an'ın bakış açısı Hz. Muhammed'den önceki peygamberler vasıtasıyla gönderilenlere göre detaylarda farklılıklar arz etmektedir. Böylelikle, bu bakış açısı Müslümanların da paylaştığı Hz. İsa peygamberi takip eden "gerçek Hıristiyanların" bakış açısından farklı değildir. Hıristiyanlar Avrupa'yı bu tarz peygamberî değerler üzerine bina etmek istemişler, fakat Greko-Roman felsefenin tesiri bu tür çabaları

baltalamıştır.

18. ve 19. yüzyıllarda, Aydınlanma Çağının maddeci ve tabiatperest felsefecilerinin görüşleri doğrultusunda Avrupa'da kalmış olan peygamber öğretilerinin izleri bile saldırıya uğrayarak terkedilmiştir. Netice olarak, Aydınlanma Çağı felsefecileri "modern Avrupa"yı ve Batı medeniyetini kendi çaba ve emeklerinin ürünleri üzerine bina etmeye başladılar. Bu yeni medeniyetin temel aldığı esaslar, insanların akılcı düşüncelerinin neticesi olduğundan peygamber vasıtasıyla gönderilmiş bulunan değerleri reddetmekte, sosyal ilişkileri karakterize eden bambaşka değerler sunmaktadır.

Nursî, daha önce Avrupa'da meydana gelmiş olan bu sürecin kendi zamanında Türkiye'de de yer aldığını görmüştür. Dinin gelişme önündeki engel olduğu düşüncesinden hareketle, Türkiye Cumhuriyetindeki pek çok kimse Avrupa'dan esinlenerek oluşturulan birtakım yeni değerler ve yaşam biçiminin dinî değerlerin yerine ikame edilmesi çabalarına girişmişlerdir. Bu onların Risale-i Nur çalışmalarının yaygınlaşmasına engel olmasını netice vermiştir. Afyon Mahkemesindeki savunmasında Nursî, dinî bakış açısının laik modernist bir bakış açısıyla değiştirilmesi yönündeki abes yaklaşımlara, "Müslüman başka dinsizler gibi olmaz. Ve bu bin seneden beri dünyayı diyanetiyle ışıktandıran ve bütün dünyanın tehacümatına karşı salâbet-i diniyesini kahramanâne müdafaa eden bu vatandaki milletin bir ihtiyacı-ı fitrîsi hükmüne geçen diyanet, salâhat ve bilhassa iman hakikatlerinin öğrenmesi yerlerine hiçbir terakkiyat, hiçbir medeniyet tutamaz" diye cevap vermiştir.

Modern değerler sisteminin savunucuları, çoğunluğa daha iyi bir hayat sunmanın iddiasındadırlar. Nursî, iyi hayat tabirinden ne anlaşılması gerektiği üzerinde durarak "bunun aldatici ve zihinleri uyuşturucu fantaziler sunan bir hayat" olduğuna hükmetmektedir. Bu düşüncenin arkasında yatan sebepler, eğer insanlar karınlarını iyi yiyeceklerle doldurabilirler, başlarının üzerinde de altında sığınabilecekleri bir çatı bulabilirler ve gerektiğinde de tıbbi tedavi imkanlarına ulaşabilirlerse "iyi hayat" amacına ulaşmış olurlar varsayımdır. Nursî'ye göre, insanlığın gerçek ihtiyaçlarının tespitinde bu oldukça dar bir bakış açısidir. Bir insan modernitenin imkanlarıyla hiçbir şekilde karşılayamayacağı bir takım manevî ihtiyaçlara da sahiptir. "Ey sersem nefsim ve ey pürheves arkadaşım! Aya, zannediyor musunuz ki, vazife-i hayatınız yalnız terbiye-i medeniye ile güzelce muhafaza-i nefis etmek, ayıp olmasın, batın ve fercin hizmetine mi münhasırdır? Yahut, zannediyor musunuz ki, hayatınızın makinesinde derc edilen şu nazik letaif ve maneviyat ve şu hassas aza ve alat ve şu muntazam cevarih ve cihazat ve şu mütecanis havas ve hissiyatın gaye-i yeganesi, şu hayatı fanide, nefis-i rezilenin, hevesat-ı sufliyenin tatmini için istimale münhasırdır?"

Nursî'ye göre temel problem günümüz medeniyetinin insanların düşüncelerini bir kara bulut gibi kaplayarak, manevî yaşamın değerlerini görmelerine engel olmasıdır. Günümüz hayatı, insanların acil, gelip geçici ihtiyaçları üzerine odaklanmakta, olayın ebediyete bakan cephesiyle ilgilenmemektedir. "Şu zamanda medeniyet-i Avrupanın tahakkümüyle, felsefe-i tabiiyenin tasallutuyla, şeriat-ı hayat-ı dünyeviyenin ağırlaşmasıyla, efkar ve kulup dağılmış, himmet ve inayet inkisam etmiştir; zihinler maneviyata karşı yabancılaşmıştır." Allah'ın onlar için murat etmiş olduğu gerçek iyi hayatın arayışında olmak yerine, insanlar, onları mutluluğa eristireceği düşüncesiyle zenginlik, prestij ve siyasi güç elde etme noktasında yarış içine girerek hatalı hedefler peşinde koşmaktadırlar.

Modernitenin felsefi araçları oldukça çoktur. Öyle ki bunlar insanı hareketsiz kılmaktadır. Modern insan "zihni felsefede boğulmuş, akli siyasete dalmış, kalbi hayat-ı dünyeviyede sersem olmuş" bir şekilde ebedi âlemin ağırlığını idrakten uzaktır. Onun akli gerçeğe karşı körleşmiş bir şekilde, kendi kabiliyetlerini kullanarak olumlu bir tavır için kararlar almasına engel olmaktadır. "İşte, felsefe-i sakîme, tetkikat-ı felsefe ile ve hikmet-i tabiiye ile ve medeniyet-i sefihenin cazibedar lehviyatıyla, sarhoşâne hevesatıyla o dünyanın hem cumudetini ziyade edip gafleti kalınlaştırmış, hem küduretle bulanmasını taz'îf edip Sâniî ve âhireti unutturuyor." Bunun karşısında Kur'an bulanıklıkları izale ederek dünyaya bakışı netleştirmektedir.

Avrupa medeniyeti ile Kur'an medeniyetinin karşılaştırılması

Hakikat Çekirdekleri'nde Nursî Bu iki bakış açısının farklılıklarını veciz bir şekilde açıklamaktadır. Ona göre medeniyet-i hazıra, beş menfi esas üzerine teessüs etmiştir:

1. Nokta-i istinadı kuvvettir. O ise, şe'ni tecavüzdür.
2. Hedef-i kastı menfaattir. O ise, şe'ni tezâhumdur.

3. Hayatta düsturu cidaldir. O ise, şe'ni tenâzudur.

4. Kitleler mâbeynindeki rabitası, âhari yutmakla beslenen unsuriyet ve menfi milliyettir. O ise, şe'ni müthiş tesâdümdür.

5. Cazibedar hizmeti, hevâ ve hevesi teşcî ve arzularını tatmindir. O hevâ ise, insanın mesh-i mânevîsine sebeptir.

Beş esas aşağıdaki şekilde ifade edilebilir.

- 1) Kuvvetliyse haklıyım,
- 2) şahsi menfaat ve mücadele,
- 3) orman kanunu ve herkes kendi hayatını yaşar,
- 4) benim milletim ve ırkım en üstündür,
- 5) istediğim herşeyi elde etmek en doğal hakkımdır.

Nursî, bu prensiplerin gerek insanı, gerekse de toplumu tahrip ettiğini düşünür ve Kur'anî bir bakış açısıyla şöyle der:

“Şeriat-ı Ahmediyenin (a.s.m.) tazammun ettiği ve emrettiği medeniyet ise: Nokta-i istinadı, kuvvete bedel, haktır ki, şe'ni adalet ve tevâzündür. Hedefi de, menfaat yerine fazilettir ki, şe'ni muhabbet ve tecâzüptür. Cihetü'l-vahdet de, unsuriyet ve milliyet yerine, rabita-i dinî ve vatanî ve sınıftır ki, şe'ni samimî uhuvvet ve müsalemî ve haricin tecavüzüne karşı yalnız tedâfüdür. Hayatta, düstur-u cidal yerine düstur-u teâvündür ki, şe'ni ittihad ve tesanüttür. Hevâ yerine hüdâdır ki, şe'ni insaniyeten terakki ve ruhen tekâmüldür.”

Zıtlık oldukça nettir. Kur'an'ın (ve aynı zamanda daha önceki peygamberlerin) öngördüğü medeniyette; kuvvetli olan, güçlü olan değil haklı olandır. İnsan hareketleri gücünü şahsî menfaatlerin temininden ziyade faziletten almalıdır. Kur'an kavga ve cidal yerine sosyal hayatta birlik ve beraberliği esas alır. İnsanlar arasında acımasız rekabet yerine yardımlaşmayı esas alır. Ahlakî normların geliştirilmesinde insanların kaprislerini değil, Yaratanın emirlerini esas alır. Bu tür prensipleri esas alarak inşa edilmiş bir toplumda öne çıkan değerler; adalet, uyum, sevgi, barış, kardeşlik ve dayanışmadır. Bu durum kendine has faziletleri ile herhangi bir baskı ve zorlama olmadan başkalarını da cezp edecektir.

Eğer bir medeniyet “hak kuvvettedir” prensibini kabul ederse, neticesi adaletsizliktir. Eğer bir medeniyet birtakım gelip geçici zevklerin tatminini prensip edinirse netice tembellik, durgunluk ve uyuşukluk halidir. Nursî, Müslüman toplumlarını günümüz medeniyetinin bu olumsuz prensiplerini sıklıkla esas almaları dolayısıyla suçlamakta ve bunun “açlığı, maddi kayıpları, fiziksel sıkıntıları” netice verdiğini söylemektedir. Kur'an çok çalışmayı, üretimi ve oluşan zenginliği fakir ile paylaşmayı tavsiye etmektedir. Fakat Müslümanlar modern medeniyetin prensiplerini benimseyerek Kur'an'ın emirlerine göre yaşamamaktadırlar. Nursî, günümüz medeniyeti ile Kur'an'ın önerdiği medeniyeti karşılaştırdığında sosyal hayattaki bütün düzensizliklerin iki sebepten meydana geldiğini söylemektedir. Bunlar:

(1) “Ben tok olduktan sonra başkası açlıktan ölse bana ne?”

(2) “Sen çalış, ben yiyeyim.”

Tahripkar sosyal, siyasî ve manevî sonuçlar

Materyalist bir bakış açısıyla yeni bir toplum oluşturma çabasının neticeleri sadece kültürel alanda değil aynı zamanda ekonomik ve siyasi alanda da kendini göstermektedir. Nursî, Fransız Devrimiyle oluşan prensiplerden geliştirilen ideolojik gelişmelerin insanî değerleri dışlayan Sovyet Komünizmine yol açtığını görmüştür. İnsanın yaratılıştan gelen kutsallığını reddetmek ve hatta onu baskı altında tutmak, bütün sınırları kaldırmak, ulusal çatışma ve anarşiye sebep olmuştur. Yecüc ve Mecüc hakkında Kur'an'ın öğretileri günümüz tarihine uygulandığında Nursî Fransız Liberalizminden komünizme ve anarşiye direk izler bulmaktadır.

“Evet, ihtilâl-i Fransevîde hürriyetperverlik tohumuyla ve aşılmasıyla sosyalistlik türedi, tevellüd etti. Ve sosyalistlik ise bir kısım mukaddesatı tahrip ettiğinden, aşıladığı fikir, bilâhare bolşevikliğe inkılâp etti. Ve bolşeviklik dahi çok mukaddesat-ı ahlâkiye ve kalbiye ve insaniyeyi bozduğundan, elbette, ettikleri tohumlar hiçbir kayıt ve hürmet tanımayan anarşistlik mahsulünü verecek. Çünkü kalb-i insanîden hürmet ve merhamet çıksa, akıl ve zekâvet, o insanları gayet dehşetli ve gaddar canavarlar hükmüne geçirir; daha siyasetle idare edilmez.”

Nursî, günümüzde devam etmekte olan kargaşa ve savaş durumunun sebebi olarak toplumu, materyalist esaslara göre

yeniden düzenleme çabalarını göstermektedir. O, her iki dünya savaşını da medeniyetin yanlış yönlendirmesi neticesinde Allah'ın bir gazabı olarak görmektedir. Bu, Allah'ın insanların yanlış hareketlerini cezalandırmak amacıyla ilahî gazabını serbest bırakması şeklinde anlaşılmalıdır, fakat insanın yanlış hareketleri ve kibirli davranışlarının tahripkar neticeler vermesine müsaade etmesi şeklinde anlaşılmalıdır. Eğer insanlar, çatışma, yıkıcı rekabet ve düşmanlık esasları üzerine bir medeniyet tesis ediyorlarsa, bunun kaçınılmaz sonucunun savaş ve karşılıklı yıkım olduğunu bilmek gerekmektedir.

“Hem meselâ **الْغَفَّاتُ فِي الْعُقَدِ** cümlesi (şeddeler sayılmaz) bin üç yüz yirmi sekiz (1328), eğer şeddedeki lâm sayılsa, bin üç yüz elli sekiz (1358) adediyle bu umumî harfleri yapan ecnebî gaddarların, hırs ve hasetle bizdeki Hürriyet inkılâbının Kur'ân lehindeki neticelerini bozmak fikriyle tebeddül-ü saltanat ve Balkan ve İtalyan harfleri ve Birinci Harb-i Umumînin patlamasıyla maddî ve mânevî şerlerini, siyâsî diplomatların, radyo diliyle herkesin kafalarına sihirbaz ve zehirli üflemleriyle ve mukadderat-ı beşerin düğme ve ukdelerine gizli plânlarını telkin etmeleriyle bin senelik medeniyet terakkiyatını vahşiyâne mahveden şerlerin vücuda gelmeye hazırlanmaları tarihine tevâfuk ederek **الْغَفَّاتُ فِي الْعُقَدِ**'in tam mânâsına tetâbuk eder. Hem meselâ **وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ** cümlesi (şedde ve tenvin sayılmaz) yine bin üç yüz kırk yedi (1347) edip, aynı tarihte, ecnebî muahedelerin icbarıyla bu vatanda ehemmiyetli sarsıntılar ve felsefenin tahakkümüyle bu dindar millette ehemmiyetli tahavvüller vücuda gelmesine ve aynı tarihte, devletlerde İkinci Harb-i Umumîyi ihzar eden dehşetli hasetler ve rekabetlerin çarpışmaları tarihine bu mânâ-yı işârî ile tam tamına tevafuku ve mânen tetabuku, elbette bu kudsî sûrenin bir lem'a-i i'câz-ı gaybîsidir.”

Said Nursî'ye göre Risale-i Nur'da bilim ve felsefenin yanlış yorumlanmasından kaynaklanan manevî karanlığın sadece entelektüel bir problem olmadığı açıktır. Bu kendisini etkilemiş olan ağır bir yükür. “İhtiyarlar Risalesi”nde bu mücadelenin kendisine derin acılar ve ızdıraplar verdiği değmektedir. “Fakat nefis ve şeytan, ehl-i dalâlet ve ehl-i felsefeden aldıkları derse istinad ederek akıl ve kalbe hücum ettiler.” Bu manevî krizden zaferle çıkmasında kendisine yardımcı olan Allah'a şükrederek, bunun Batı felsefesi ve medeniyetinin getirdiği bilimsel addedilen birtakım ıvır zıvır şeyler olduğu gerçeğini anlayarak gençlikte bu tür bir bataklığa düşenlere yardımcı olmasını temenni etmektedir. Kur'an üzerinde derin bir tefekkür ile Nursî Allah'ın varlık ve birliğini kavrayabilmiş ve her türlü yaratıkta Allah'ın sanatını idrak edebilmiştir.

“İşte bu gayet ince ve gayet kuvvetli ve gayet derin ve gayet zâhir bir burhanla, şeytanın muvakkat bir şakirdi ve ehl-i dalâletin ve ehl-i felsefenin bir vekili olan nefsim sustu. Ve, lillâhilhamd, tam imana geldi. Ve dedi ki: Evet, bana öyle bir Hâlık ve Rab lâzım ki, en küçük hâtırât-ı kalbimi ve en hafî niyazımı bilecek; ve en gizli ihtiyac-ı ruhumu yerine getirdiği gibi, bana saadet-i ebediyeyi vermek için, koca dünyayı âhirete tebdil edecek ve bu dünyayı kaldırıp âhireti yerine kuracak; hem sineği halk ettiği gibi semâvâtı da icad edecek; hem güneşi semânın yüzüne bir göz olarak çaktığı gibi, bir zerreyi de gözbebeğimde yerleştirecek bir kudrete mâlik olsun.”

Şeytanî tesirler

Bir önceki bölümde, Nursî'nin kendi zihninde bile, şeytanın Batı medeniyetinin temel argümanları vasıtasıyla onu inançsızlığa yönlendirmek için çabalamasının farkında olduğunu gördük. O, günümüz toplumlarındaki şer unsurlarının pekçoğunun şeytanî desiseler olduğunu müşahede etmiştir.

İlham aldığı kaynakların çeşitliliği nedeniyle günümüz medeniyetinin ne olduğu belirsizdir. Bizlere vahyedilen din vasıtasıyla günümüz medeniyetinin sevgi, düzen ve adalet gibi birtakım önemli esasları temel aldığı söyleyebiliriz. Buna rağmen, modernitenin dini dışlamasından ve belki de şeytanî desiselerden kaynaklanan tahripkar unsurları “günümüz medeniyeti bütün insanlığın ve hatta cinlerin düşüncelerinin bir sonucu olması nedeniyle” Kur'an'a karşı bir tavır geliştirmiştir. Kur'an'ın mucizeviliğini, birtakım büyücülük vs. vasıtalarla inkara uğraşmaktadır.

O, milliyetçilik düşüncelerini şeytanın Avrupa medeniyetini ve yaşam tarzını dayatmasının bir stratejisi olarak görmektedir. Pekçok şey söz vermesine rağmen, özellikle de dindar ve sıkıntıda olan insanlara hiçbir değer sunmamaktadır. Nursî ifadesinde:

“Birinci kısım olan ehl-i iman ve ehl-i takvânın en büyük menfaati, frenkmeşrebâne bir medeniyette midir? Yoksa hakaik-i

imaniyenin nurlarıyla saadet-i ebediyeyi düşünüp, müştak ve âşık oldukları tarik-i hakta sülûk etmek ve hakikî teselli bulmakta mıdır? Senin gibi dalâlet-pîşe hamiyetfuruşların tuttuğu meslek, müttakî ehl-i imanın mânevî nurlarını söndürüyor ve hakikî tesellilerini bozuyor ve ölümü idam-ı ebedî ve kabri daimî bir firak-ı lâyezâlî kapısı olduğunu gösteriyor. İkinci kısım olan musibettede ve hastaların ve hayatından meyyus olanların menfaati, Frenkmeşrebâne, dinsizcesine medeniyet terbiyesinde midir?”

Nursî, aynı zamanda, lüks hayata özen ve şahsî ihtiyaçların tatmini arayışlarını, Allah'ın vaad ettiği cennet yerine cennet hayatını bu dünyada yaşamaya özendirilen şeytanın bir desisesi olarak yorumlamaktadır. Nursî “İkinci Avrupa” diye tanımladığı ortak şahsiyet içinde bunu Deccal'ın bir işi olarak görmektedir.

“Deccal'ın şahs-ı surîsi insan gibidir. Mağrur, firavunlaşmış, Allah'ı unutmuş olduğundan, surî, cebbârâne olan hâkimiyetine ulûhiyet namını vermiş bir şeytan-ı ahmaktır ve bir insan-ı dessorstır. Fakat şahs-ı mânevîsi olan dinsizlik cereyan-ı azîmi pek cesîmdir. Rivayetlerde Deccal'a ait tavsifât-ı müthişe ona işaret eder... Amma Deccal'ın yalancı cenneti ise, medeniyetin cazibedar lehviyâtı ve fantaziyeleridir. Merkebi ise, şimendifer gibi bir vasıta ki, bir başında ateş ocağı bulunur; kendine tâbi olmayanları bazan ateşe atar. O merkebin bir kulağı, yani diğer başı cennet gibi tefriş edilmiş; tâbi olanları oraya oturtur. Zaten sefih ve gaddar medeniyetin mühim bir merkebi olan şimendifer, ehl-i sefahet ve dünya için yalancı bir cennet getirir; biçare ehl-i diyanet ve ehl-i İslâm için, medeniyet elinde cehennem zebânîsi gibi tehlike getirir, esaret ve sefalet altına atar.”

Nursî, buna rağmen kötümser değildir. O, Müslüman ve Hıristiyanların birliğinin ileride Deccal'ı ve onun yanlış vaatlerini alt edeceğini hissetmektedir. Müslüman ve doğru Hıristiyanların birbirlerini anlamalarının ateist felsefe ve davranışlarla mücadele birliğinin de en kuvvetli teşvik unsuru olacağı görüşündedir.

“İşte böyle bir sırada, o cereyan pek kuvvetli görüldüğü bir zamanda, Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın şahsiyet-i mâneviyesinden ibaret olan hakikî İsevîlik dini zuhur edecek, yani rahmet-i İlâhiyenin semâsından nüzul edecek, halihazır Hıristiyanlık dini o hakikate karşı tasaffi edecek, hurafattan ve tahrifattan sıyrılacak, hakaik-i İslâmiye ile birleşecek, mânen Hıristiyanlık bir nevi İslâmiyete inkılâp edecektir. Ve Kur'ân'a iktida ederek, o İsevîlik şahs-ı mânevîsi tâbi ve İslâmiyet metbû makamında kalacak, din-i hak bu iltihak neticesinde azîm bir kuvvet bulacaktır.

“Dinsizlik cereyanına karşı ayrı ayrı iken mağlûp olan İsevîlik ve İslâmiyet, ittihad neticesinde dinsizlik cereyanına galebe edip dağıtacak istidadında iken, âlem-i semâvatta cism-i beşerîsiyle bulunan şahs-ı İsâ Aleyhisselâm, o din-i hak cereyanının başına geçeceğini, bir Muhbir-i Sadık, bir Kadîr-i Külli Şeyin vaadine istinad ederek haber vermiştir. Madem haber vermiş, haktır. Madem Kadîr-i Külli Şey vaad etmiş, elbette yapacaktır.”

Tüketim alışkanlığının tehlikeleri

Günümüz medeniyetinin en tehlikeli taraflarından birisi de olmadık ihtiyaçları var gibi göstererek, üretim yapmak ve bunları alarak insanları mutlu olacağına ikna etmektir. Bu tesadüfî değildir. Nursî, bunun hayatın manevî boyutunun terk edilmesinin direk maddî bir sonucu olduğunu söylemektedir. İnsanlar, Allah'a itaat ve ebediyet hayatını kazanma yönünde gerekli davranışları gösterme düşüncesini kaybederek, maddi varlıkları ve rahat bir hayatı temin etmekle hayatlarına anlam kazandıracağını düşünmüştür. Hayatının sonlarına doğru İstanbul'u ziyareti sonrasında yazmış olduğu bir mektupta şöyle demektedir:

“Medeniyet-i hâzıra-i garbiye, semavî kanun-u esasîlere muhalif olarak hareket ettiği için seyyiatı hasenatına, hatâları, zararları, faydalarına râcih geldi. Medeniyetteki maksud-u hakikî olan istirahat-i umumiye ve saadet-i hayat-ı dünyeviye bozuldu. İktisat, kanaat yerine israf ve sefahet; ve sa'y ve hizmet yerine tembellik ve istirahat meyli galebe çaldığından, biçare beşeri hem gayet fakir, hem gayet tembel eyledi. Semavî Kur'ân'ın kanun-u esasîsi,

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا } وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

ferman-ı esasîsiyle, 'Beşerin saadet-i hayatiyesi, iktisat ve sa'ye gayrette olduğunu ve onunla beşerin havas, avâm tabakası birbiriyle barışabilir' diye Risale-i Nur bu esasî izaha binaen, kısa bir iki nükte söyleyeceğim.”

Nursî, nceleri insanların birkaç maddî şeye ihtiyaçları olduğunu ve onları memnun etmek için de bu temel ihtiyaçlarını temin yolunda sıkı bir çalışma içerisinde olduğunu söylemektedir. “Şimdiki Garp medeniyet-i zâlîme-i hâzırası, su-i istimâlât ve israfat ve hevesatı tehyiç ve havâic-i gayr-ı zaruriyeyi, zarurî hâcatlar hükmüne getirip görenek ve tiryakilik

cihetiyle, şimdiki o medenî insanın tam muhtaç olduğu dört hâcâtı yerine, yirmi şeye bu zamanda muhtaç oluyor.”

Nursî'ye göre tüketim alışkanlığı, doğrudan dinî hayatın terk edilmesiyle ilgilidir. Bu insanları yoksullaştırmakta, salgınlaştırarak ahlakî çöküntüye yol açmaktadır. Eski zamanlarda, savaşlar din ve adalet için yapılmakta iken bugün petrol alanlarının, su haklarının elde edilmesi ve piyasaların kontrol edilmesi amacıyla yapılmaktadır. Said Nursî bir ifadesinde şunları söylemektedir:

“Demek, bu medeniyet-i hâzıra insanı çok fakir ediyor. O ihtiyaç cihetinde beşeri zulme, başka haram kazanmaya sevk etmiş. Biçare avâm ve havas tabakasını daima mübarezeğe teşvik etmiş. Kur’ân’ın kanun-u esasîsi olan “vücub-u zekât, hurmet-i riba” vasıtasıyla avâmın havassa karşı itaatini ve havassın avâma karşı şefkatini temin eden o kudsî kanunu bırakıp burjuvaları zulme, fukaraları isyana sevk etmeye mecbur etmiş. İstirahat-i beşeriyeyi zîr ü zeber etti.”

BÖLÜM 2: DİNİN GÜNÜMÜZ MEDENİYETİYLE BARIŞTIRILMASI

İnsanlığın gelişimi için Allah’a şükredilmesi

Bir kişi Said Nursî'nin sadece günümüz medeniyeti hakkındaki eleştirilerini okuduğunda onun hayatın daha düzenli olduğu eski zamanlara aşırı derecede bağlılık içerisinde olduğu ve bunun savunuculuğunu yaptığı sonucuna varabilir. Görüşüme göre, böyle bir düşünce Risale-i Nur'un yanlış okunmasından başka birşey değildir.

Nursî'yi modernitenin her türlü gelişmesine karşıymış gibi düşünmek, onun temel aldığı; “Günümüz medeniyeti tabiatı itibariyle iki yönlüdür. Avrupa (modern medeniyet) ikidir” yaklaşımı çerçevesinde düşünmek yanlıştır. Birincisine karşı onun hiçbir itirazı yoktur. Onun eleştirdiği, “İkinci Avrupa” olarak adlandırdığı dinsiz felsefeciler, bilim adamları ve politikacılarıdır.

Said Nursî, saati geriye döndürmeye çalışan inatçı gelenekçi bir kişi değildir. O, günümüz medeniyetinin pekçok faziletlerinin olduğunu kabul etmektedir. Müsbet değerlerin sadece Avrupa medeniyetinin ürünleri olmayıp tüm insanların ve vahye dayalı dinlerin, özellikle de Hazreti Muhammed vasıtasıyla gönderilmiş olan İslam medeniyetinin getirmiş olduğu kuralların bir ortak sonucu olduğu düşüncesindedir. Dindar insanların günümüz medeniyetinin bu unsurlarıyla hiçbir problemi olmadığı gibi, onları kabul etmekte bu medeniyetin insanlığa sağladığı kolaylıklar nedeniyle de sevinmektedir.

Nursî, aslında hayatı boyunca medeniyetin getirmiş olduğu gelişmelere tamamıyla karşıymış gibi gösterilerek suçlanmıştır. Bu tür suçlamalar, sıklıkla çıkma zorunda bırakıldığı mahkeme duruşmalarında kendini göstermiştir. Denizli Mahkemesinde kendisine karşı ileri sürülen iddialarda günümüz medeniyetini, medeniyetin imkanlarından radyoyu, uçağı ve treni kullanmayarak, bunun şeytanî ve hatalı taraflarını eleştirmesinden dolayı suçlanmıştır. Nursî, kendisini bu akıl almaz saçma suçlamalara karşı savunmak zorunda kalmıştır. O, bu tür teknolojik gelişmelerin aslında Allah'ın bir lütfu olduğunu söyleyerek, insanlar bunun için tüm kalpleriyle Allah'a şükredeceklerine günümüzün bu harika vasıtalarını insanlar başkalarını yok etmek için kullanmışlardır.

“Cenâb-ı Hakkın büyük nimetleri olan tayyare, şimendifer ve radyoyu, büyük şükürle mukabele lâzımken, beşer etmedi, tayyarelerle başlarına bomba yağdı. Ve radyo öyle büyük bir nimet-i İlâhiyedir ki, ona mukabil şükür ise, o radyo milyonlar dilli bir küllî hâfız-ı Kur’ân olup, bütün zemin yüzündeki insanlara Kur’ân’ı dinlettirsin. İslâmı bu harikalara teşvik ettiğim halde, bir sebep-i itham olarak, ‘Şimendifer ve tayyare ve radyo gibi terakkiyat-ı hâzıra aleyhinde’ diye, iddianamenin âhirinde, beni evvelki müdde-i umumînin garazlarına binaen itham eder.”

Savunusunda Nursî, modernite taraftarlarının iddialarının aksine kendisinin bu tür imkanlardan adaletsiz bir şekilde yoksun bırakıldığını pekçok kez tekrarlamıştır. O “Bu altı sene zarfında bana layık görülen muamele kanun dışı ve tamamıyla keyfidir” demektedir. Kendisini bu tür iddialarla takibe uğratanların ve netice olarak da hapsedenlere, bu sebepleri ileri sürmelerinden dolayı haklı olarak kızgınlıkla karşı çıkmaktadır. Bununla eğer, insan haklarından ve adaletten bahsediyorlarsa, bu kuralları davada da benimsemeliydiler.

“Kur’ân-ı Hakîmin kuvvetiyle, sizin dinsizleriniz dahil olduğu halde bütün Avrupa’ya meydan okuyorum. Bütün

neşrettiğim envâr-ı imaniye ile, onların fûnun-u müsbete ve tabiat dedikleri muhkem kalelerini zirüzeber etmişim. Onların en büyük dinsiz filozoflarını hayvandan aşağı düşürmüşüm. Dinsizleriniz dahi içinde bulunan bütün Avrupa toplansa, Allah'ın tevfiğiyle, beni o mesleğimin bir meselesinden geri çeviremezler, inşaallah mağlûp edemezler." Kendi prensiplerini tahrip eden, günümüz medeniyetinin taraftarları ve destekleyicilerinden başkası değildir. "Ne hakla bana usul-ü medeniyetinizi teklif ediyorsunuz?" diye sorar. "Halbuki siz, beni hukuk-u medeniyetten iskat etmiş gibi, haksız olarak beş sene bir köyde muhabereden ve ihtilâttan memnu bir tarzda ikamet ettirdiniz. Her menfiyi şehirlerde dost ve akrabasıyla beraber bıraktınız ve sonra vesika verdiğiniz halde, sebepsiz beni tecrid edip, bir iki tane müstesna, hiçbir hemşehriyle görüştürmediniz. Demek beni efrad-ı milletten ve raiyetten saymıyorsunuz. Nasıl kanun-u medeniyetinizin bana tatbikini teklif ediyorsunuz?"

Dinî ve seküler eğitimin barıştırılması: Medresetü'z-Zehra

Nursî'nin en büyük hayallerinden birisi, politik sebeplerden dolayı bir türlü gerçekleştirilemeyen üniversite seviyesinde eğitim verecek olan Metresetü'z-Zehra'yı Türkiye'nin doğusunda kurmak idi. 1951 yılına kadar mücadelesini verdiği, kurulması için planlar yapıp kaynak aradığı bu büyük projenin iki temel hedefi vardı: 1) Kürt, Türk, Arap, Kafkaslar ve Orta Asya'dan talebeleri bir araya getirerek İslam birliğini tesis etmek. 2) Fen ilimleri ile dinî ilimleri bir araya getirerek, Avrupa medeniyeti ile İslam hakikatleri arasında uzlaşmayı sağlamak.

Bu okul için Nursî, yeni bir eğitim modeli tasarlamıştır. Bu sistemde, fen ilimleri ile dinî ilimler bir arada okutulacaktır. O, Kur'an öğretileri ile uyum içinde oldukça modern bir okulu hayal etmiştir. İfade ettiği gibi, insanlığın en büyük düşmanı "cahillik, ayrılık ve fakirliktir." Tek bir proje ile tüm bu düşmanlara karşı topyekün mücadelede Nursî'nin Doğuda bir medrese kurma amacını anlamak daha kolaydır.

Nursî'nin hayatı boyunca savunduğu bu projesinde kendisinin günümüz medeniyetinin pek çok nimetlerinin dinî inançlarla tezat teşkil etmediğini görmekteyiz. Fen ilimlerini tahsil etmenin günümüz inananları için bir gereklilik olduğunu vurgulamakta, bu inançla kendisi de hayatının büyük bölümünü fen ilimleri çalışmalarına yönlendirmiştir. Kur'an'ın Müslümanları Avrupa medeniyeti ve gelişmeleri takdir etmeleri konusunda yasaklamadığını ifade etmekte ve iyi olan şeyleri Avrupa'dan ödünç almakta herhangi bir mahzur görmemektedir.

Medeniyetteki gelişmeler insanları Yaratanın varlığı hakkında şuurlandırmalıdır

Mahkeme savunmalarında Nursî'nin üzerinde sıklıkla durduğu konulardan biri, medeniyetin olumlu taraflarına yapmış olduğu vurgudur. 1948 yılında Nur Talebelerinin Afyon savunmasında kendisinin talebelerini moderniteye karşı cephe almaları yönünde teşvik ettiği şeklindeki ithamlara karşı çıkmıştır. Bunun da ötesinde, Nur Talebelerinin Risaleleri okumakla, Kur'an mesajları doğrultusunda doğru bir medeniyet projesinin temellerini attığını ve milleti komünist tehlikeye karşı koruduğunu iddia etmektedir.

"Hayat-ı içtimaiye-i insaniyenin, hususan millet-i İslamiyenin üssü'l-esası, akrabalar içinde samimane muhabbet ve kabile ve taifeler içinde alakadarane irtibat ve İslamiyet milliyetiyle mü'min kardeşlerine karşı manevî fedakarane bir alaka ve hayat-ı ebediyesini kurtaran Kur'an hakikatlerine ve naşirlerine sarsılmaz bir rabita ve iltizam ve bağlılık gibi, hayat-ı içtimaiyi esasıyla temin eden bu rabitaları inkar etmekle ve şimaldeki dehşetli anarşistlik tohumunu saçan ve nesil ve milleti mahveden ve herkesin çocuklarını kendine alıp karabet ve milliyeti izale eden ve medeniyet'i beşeriyeyi ve hayat-ı içtimaiyeyi bütün bütün bozmaya yol açan kızıl tehlikeyi kabul etmekle ancak Nur Şakirtlerine cemiyet namını verebilirler. Onun için hakiki Nur Şakirtleri çekinmeyerek, Kur'an hakikatlerine karşı kudsi alakalarını ve uhrevi kardeşlerine karşı sarsılmaz irtibatlarını izhar ediyorlar."

Bu inananların insanlık âlemindeki gelişmeleri pasif olarak kabul etmesi ve müsamaha göstermesi ile açıklanabilecek kadar basit bir olay değildir. Said Nursî, medeniyet nimetlerinin yansımalarının insanları Allah'ı anlama ve onun İlahi Planı'nın ne olduğunu idrak etmesinde yardımcı olacağını düşünmektedir. O, bunu iptidai bir toplumdan bir kişinin medeniyet nimetleriyle dolu bir saraya girmesi ve tüm bunların nereden geldiğini anlayamaması şeklinde hikâye eder. Saray, dünyayı temsil eder, içindeki mobilyalar ve tezyinat da medeniyetin nimetlerini temsil eder. Hikâyedeki adamı günümüzdeki bir ateist ile mukayese eder ki, ateist adam dünyaya ve insan çabaları sonucunda elde edilen başarılarla

bakarak ve bunları Allah'ın yarattığını ve insanlara başarma azmi ve gücü verdiğini idrak etmekten aciz kalır. Tabiatperest felsefeci de tüm bunların bir tesadüf sonucu meydana geldiğini düşünür. İnsanlık âlemindeki gelişmelerin tamamıyla başıboş insanın çabalarının ürünü olduğunu düşünür. Bu insana Nursî, Onun emirlerini anlamasını, Kur'an'ı dinlemesini ve çılgınlıktan ve gözü dönmüştükten ayrılmasını öğüt veriyor.

Nursî geleceğe baktığında, günümüzün gerek ulusal gerekse de uluslararası tahripkar ilişkilerinden ayrı olarak oldukça sağlam bir şekilde İslam şeriatını esas alan ve bununla günümüz medeniyetinin olumlu yanlarını mezc eden yeni bir medeniyetin yükseldiğini görmektedir. Bu yeni medeniyet, ilim ve din arasında varmış gibi gösterilen ayrılığa son verecek ve bunu da gönüllü olarak ilk kabul edenler Müslümanlar olacaktır.

Medeniyet ile irtibat ve ondan çekinme

Said Nursî'nin medeniyete yaklaşımı ile ilgili bu son bakış açısını, başlı başına bir tebliğ konusu olması nedeniyle, gündeme getirmekten çekiniyorum. Bu inanan bir insanın maddi mevzularıyla alakalı toplumla olan irtibatı ve ayrışma noktasının ne olması gerektiği sorusudur. Medeniyet, görebildiğimiz kadarıyla, sadece Said Nursî'nin zamanında, arabalar, trenler ve uçaklar; bugün için de bilgisayarlar, internet ve cep telefonları gibi teknolojiye gelişmeleri içermemekte, aynı zamanda dünya ile aşırı iç içe olmayı da kapsamaktadır.

Kadın olsun erkek olsun inanan her insanın kendi kendine cevabını bulması gereken en temel sorun, dünya hayatının karmaşıklıkları ve tehlikeleri karşısında kendilerini dini sorumluluklarını yerine getirmekten uzak tutmaları mı gerekir? Yoksa aksine medeniyetin gerektirdiği faaliyetlerden geri mi durmalıdırlar? Pek çok tasavvuf ehline göre Allah'a olan sevgilerini ve bağlılıklarını kuvvetlendirmek için, insanlar bu hedefin önünde engel teşkil eden dünya faaliyetlerinden kendilerini geri çekmeleri gerekir. Benzer şekilde, uzun yüzyıllar boyunca Hazreti İsa'ya inananlar da kendilerini tamamıyla Allah'a inanmaya adanmış iyi ameller işleyen birer keşiş olma gayesiyle, dünyaya ilişkin faaliyetlerden feragat etmişlerdir.

Said Nursî gibi bir âlime bu tür bir sorunun sorulmaması düşünülemezdi. Bazı tasavvuf ehlinin dünya hayatından elini eteğini çektiği görülürken, Peygamberin sahabelerinin dünya hayatı ile iç içe olduğu görülmektedir. Said Nursî kendi düşüncesini savunmak amacıyla sahabenin en zayıfının bile en büyük tasavvuf ehlinden daha yüksekte olduğunu söylemiştir. Nursî cevap olarak, sahabenin dünyayı, sürülüp ekilecek ve mahsulü toplanacak bir tarla gibi tasavvur ettiklerini söylemektedir. Onların zamanın medeniyetle alakalı mevzularıyla iç içe olduğunu söylemek doğrudur. Fakat bu durum, onların Kur'an'ı takip etme yolundaki çabalarından da geri koymamıştır.

Ona göre, dünyanın ahiret hayatına bakan bir yüzü vardır. İnananlar için de sevgi mükemmelliğe ulaşmada en temel vasıta. Bunun da ötesinde, günümüz medeniyetini ve zamanını da içine alan şekliyle dünya hayatına ilişkin bir görüş vardır. Öyle ki bu Allah'ın isim ve sıfatlarını yansıtmakta ve onu daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Başka bir ifadeyle, bir insanın medeni dünya hayatı ile Allah'ın arzu ettiği şekilde çalışarak, ekip biçmek gibi faaliyetler insanı dininden uzaklaşmasını gerektirmediği gibi, Yaraticının yarattıkları ve bahsettikleriyle en güzel isim ve sıfatlarını keşfetmeye de yardımcı olacaktır. Hazreti Muhammed'in sahabeleri bu inançla dünya faaliyetleri ile alakadar olmuşlar, iyilikte ve dürüstlükte en üst seviyeye ulaşmışlardır. Sapkınlıkta olanların en büyük hatası dünyayı ve medeniyeti sadece kendileri için sevip istemeleridir ki bu durum hiçbir şekilde karşılık vermez. O, bu tür görüş sahiplerine başka bir anlatımla, "Ben bu dünya hayatının mutluluklarını, zevklerini ve medeniyette yaşanan gelişmeleri ahiret hayatını düşünmeyi ve Allah'ı bilmeyi reddetmenin gerekçeleri olarak düşünüyorum. Bu dünyaya olan sevgi ile herşeyi sadece kendimin yaptığının inandır ve dolayısıyla da her bakımdan kendimi özgür hissediyorum" demektedir. Nursî, bu tür insanların sevgisinin Allah'a yönelik olması gerektiğini ifade etmekte kendi kişisel amaçlarının ve ıvır zıvır şeylerle ilgilenmelerinin neticesinin oldukça ızdırap verici olduğunu söylemektedir. Kısaca, Allah'ı tanıma amacı gütmeyen bir şekilde medeniyet hayatı ile olan irtibat, kendi kendini mağlup ve tahrip eden bir irtibat şeklidir.

Bu prensipler çerçevesinde "Gayr-ı meşru bir muhabbetin neticesi, merhametsiz azap çekmektir" kaidesi sırrınca, siz fitratınızdaki Cenab-ı Hakkın zat ve sıfat ve esmasına sarf edilecek muhabbet ve marifet istidadını ve şükür ve ibadat cihazatını nefsinize ve dünyaya gayr-ı meşru bir surette sarf ettiğinizden, bil'istihkak cezasını çekiyorsunuz. Çünkü hakiki bir rahatı, o mahubunuza veriyorsunuz.

Her neyse, inanan insanların hayatında kendilerini dünyadan geri çekmelerinin zamanı geldiğinde yalnızlık halindeki düşünceyle kendisini daha çok ebedi âleme adar. Şartlar, çoğunlukla hastalık, yaşlanma, hapis hayatı gibi Said Nursî'nin tüm hayatı boyunca karşılaştığı ve onu dünya hayatından uzaklaştırdığı bu tür durumları öne çıkarır.

Kendisinin "İhtiyarlar Risalesi"nde bu zamanların hiçbir şekilde kayıp olarak düşünülmemesi gerektiğini, aksine manevî zenginlik zamanları olduğunu idrak ederek Allah'ın muradını anlama ve ahirete hazırlanma zamanları olarak değerlendirilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. O, İstanbul'u son ziyaretlerinden birinde tefekküre dalmak maksadıyla Sarıyer'de inzivaya çekildiğinde şu tecrübeyi yaşamıştır:

"İşte bu ihtar-ı Kur'anîyi aldıktan sonra, o kabristan, İstanbul'dan ziyade bana ünsiyetli oldu. Halvet ve uzlet, bana sohbet ve muşerretten daha ziyade hoş geldi. Ben de Boğaz tarafındaki Sarıyer'de bir halvethane kendime buldum. Gavs-ı Azam (r.a.) Fütuhu'l-Gayb'ıyla bana bir üstad ve tabip ve mürşid olduğu gibi İmam-ı Rabbani'de (r.a.) Mektubat'ıyla bir enis, bir müşfik, bir hoca hükmüne geçti. O vakit, ihtiyarlığa girdiğimden ve medeniyetin ezvakından çekildiğimden ve hayat-ı içtimaiyeden sıyrıldığımdan pekçok memnun oldum. Allah'a şükrettim.

"İşte, ey benim gibi ihtiyarlık içine giren ve ihtiyarlığın ihtarıyla vefatı çok tahattur eden zatlar! Kur'an'ın verdiği ders-i iman nuruyla ihtiyarlığı ve vefatı ve hastalığı hoş görmeliyiz, belki bir cihette sevmeliyiz. Madem iman gibi hadsiz derecede kıymetli bir nimet bizde vardır; ihtiyarlık da hoştur, hastalık da hoştur, vefat da hoştur."

Özet olarak, Said Nursî için medeniyet ile iç içe olmak mı, yoksa ondan elini eteğini çekmek mi tarzındaki bir sorudan ziyade, önemli olan bunlara karşı tutumlarımızın neler olacağıdır? Eğer bir kimse Allah'ın rızasını arıyor ise, gerek hapis hayatı, gerek yaşlılık ve gerekse ölümü Allah'ın bir mükafatı olarak telakki edip, Onun isim ve sıfatlarını daha iyi anlama arayışı içinde olmalıdır. Medeniyet, Allah'ı anlamak ve sonsuz mutluluğa erişmek amacıyla bir vasıta olarak kullanılmak yerine, bir kişinin sadece kendisini sevmesi ve ihtiyaçlarını en üst seviyede tatmini için bir nihai amaç olarak düşünülürse oldukça tahripkar bir alternatif olarak kendini gösterir. Nihai olarak, günümüz hayatında Allah'ın isim ve sıfatlarını yansıtan pekçok yön vardır. Bunlar kabul edilmeli ve Allah'a şükretmelidir. Fakat, Allah'ı ve onun hayatımızdaki ehemmiyetini dışlayan tarzdaki modernitenin bakış açısı, yalan söyleyerek vermiş olduğu sözleri tutmaz. Bu tür yanlış beyanları anlayıp tahlil ettikten sonra reddetmek için gerekli olan şey, manevî olgunluktur. Bunu elde edebilmek ve iyiyi kötüden ayırabilmesi Kur'an'ın iyi bir şekilde anlaşılması ile mümkün olabilir.

Prof. Dr. SJ. Thomas MİCHEL